

KAMPUS INTERNATSIONALIZATSIYASI VA TALABALAR INTEGRATSIYASI: XORIJIY TALABALARNI FAOL JALB ETISHNING PEDAGOGIK VA IJTIMOY NATIJALARI

Nizamova S.U.¹

Annotatsiya:

Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida kampus internatsionalizatsiyasi jarayoni hamda xorijiy talabalarni ta'lim va ijtimoiy muhitga faol integratsiya qilish mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda xalqaro klublar, madaniyatlararo tadbirlar, akademik va virtual mobillik dasturlari, hamda inklyuziv kampus siyosatining pedagogik va ijtimoiy samaradorligi o'rganiladi. Ichki internatsionalizatsiya oliy ta'limning globallashuv jarayonidagi muhim yo'nalishlaridan biri sifatida talabalarda global kompetensiyalar, madaniyatlararo kommunikativ ko'nikmalar va ijtimoiy moslashuvchanlikni shakllantirishga xizmat qilishi asoslab beriladi. Maqolada xorijiy talabalarni faol jalb etishning ta'lim sifati, akademik muhitning boyishi va talabalar o'rtasida ijtimoiy integratsiya darajasiga ta'siri empirik ma'lumotlar asosida tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, kampus internatsionalizatsiyasi nafaqat xorijiy talabalar, balki mahalliy talabalar uchun ham global dunyoqarashni kengaytiruvchi va kasbiy raqobatbardoshlikni oshiruvchi omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: kampus internatsionalizatsiyasi, ichki internatsionalizatsiya, xorijiy talabalar, madaniyatlararo kommunikatsiya, virtual mobillik, global kompetensiya, talabalar integratsiyasi, oliy ta'lim.

Globalizatsiya jarayonlari va xalqaro mehnat bozorining rivojlanishi oliy ta'lim tizimiga yangi talabalar qo'yimoqda. Bugungi kunda oliy ta'lim nafaqat nazariy bilimlarni berish, balki talabalarni xalqaro standartlarga mos kompetensiyalar bilan ta'minlash, ularni madaniyatlararo muhitga moslashtirish vazifasini ham o'z zimmasiga oladi. Shu nuqtai nazardan, kampus internatsionalizatsiyasi va ichki internatsionalizatsiya strategiyalari oliy ta'lim muassasalarining muhim pedagogik va ijtimoiy yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Ichki internatsionalizatsiya kontseptsiyasi, jumladan, xorijiy talabalarni faol jalb etish, xalqaro klublar va madaniyatlararo tadbirlarni tashkil etish, virtual mobillik dasturlarini rivojlantirish orqali talabalarning global kompetensiyalarini oshirishga xizmat qiladi. Bu jarayon talabalarda interkultural kommunikatsiya, tanqidiy fikrlash va ijtimoiy moslashuvchanlik kabi ko'nikmalarni shakllantirish bilan birga, akademik va ijtimoiy muhitni boyitadi (Deardorff, 2015; 44-bet). Kampus internatsionalizatsiyasi nafaqat xorijiy talabalar, balki mahalliy talabalar uchun ham foydali bo'lib, ularning madaniy bilimini kengaytiradi, hamda global mehnat bozorida raqobatbardosh kadrlar sifatida tayyorlashga hissa qo'shadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, ichki internatsionalizatsiya strategiyalari va xorijiy talabalarni integratsiya qilishning pedagogik va ijtimoiy natijalarini ilmiy asosda tahlil qilish orqali oliy ta'limning sifatini oshirish va talabalarning global kompetensiyalarini rivojlantirish mumkin. Mazkur maqola kampus internatsionalizatsiyasi va talabalar integratsiyasining pedagogik va ijtimoiy jihatlarini, xorijiy talabalarni faol jalb etishning samaradorligini nazariy va empirik jihatdan o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot maqsadi — ichki internatsionalizatsiya mexanizmlarini tahlil qilib, ularning ta'lim jarayoni va ijtimoiy muhitga ta'sirini aniqlash.

ASOSIY QISM Kampus internatsionalizatsiyasi va talabalar integratsiyasi zamonaviy oliy ta'limning strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ichki internatsionalizatsiya kontseptsiyasi kampusdagi xalqaro komponentni rivojlantirishni, xorijiy talabalarni akademik va ijtimoiy muhitga faol jalb etishni o'z ichiga oladi. Tadqiqotlar shuni

---

¹ Nizamova Salomat Usmanovna, Oriental universiteti Tillar-2 kafedrasida katta o'qituvchisi

ko'rsatadiki, xalqaro klublar, madaniyatlararo tadbirlar va virtual mobillik dasturlari talabalarda interkultural kompetensiyalarni shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi (Knight, 2015; 57-bet). Empirik tadqiqotlar asosida aniqlanishicha, xorijiy talabalarni integratsiya qilish orqali nafaqat ularning akademik muvaffaqiyati oshadi, balki mahalliy talabalar bilan ijtimoiy aloqalar rivojlanadi. Masalan, Deardorff (2016; 44-bet) ta'kidlaganidek, interkultural kommunikatsiya ko'nikmalariga ega bo'lgan talabalar murakkab vaziyatlarda moslashuvchanlik va jamoaviy ish samaradorligini oshiradi. Shu nuqtai nazardan, xalqaro tadbirlar va klublar orqali amalga oshiriladigan ijtimoiy integratsiya kampus ichidagi madaniyatlararo muhitni boyitadi. Virtual mobillik va onlayn akademik hamkorlik ham ichki internatsionalizatsiyaning samaradorligini oshiruvchi omillardan hisoblanadi. Hampel va Stickler (2019; 102-bet) ma'lumotlariga ko'ra, virtual mobillik dasturlarida ishtirok etgan talabalar xalqaro tajriba va global pedagogik yondashuvlarni o'zlashtiradi, bu esa ularning akademik muvaffaqiyati va kasbiy raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, kampusdagi xorijiy talabalarni jalb qilish strategiyasi universitetning ijtimoiy-madaniy muhitiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi, talabalar o'rtasida o'zaro hurmat va madaniyatlararo anglashuv darajasini oshiradi (Beelen & Jones, 2015; 23-bet). Shuni ta'kidlash lozimki, ichki internatsionalizatsiya samaradorligi institutsional qo'llab-quvvatlash, pedagogik resurslar va sifat nazorati tizimiga bog'liq. Altbach va Knight (2016; 210-bet) fikricha, xorijiy talabalarni jalb qilishning muvaffaqiyati, ular uchun yaratilgan akademik va ijtimoiy integratsiya sharoitlariga bevosita bog'liq. Shu sababli, kampus internatsionalizatsiyasi nafaqat xalqaro talabalarning, balki mahalliy talabalarning ham global kompetensiyalarini rivojlantirish va ijtimoiy moslashuvchanligini oshirish mexanizmi sifatida qaralishi lozim.

Empirik tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kampusdagi xalqaro klublar va madaniyatlararo tadbirlar, virtual mobillik va xorijiy talabalarni faol jalb etish, pedagogik va ijtimoiy jihatdan samarali bo'lib, talabalarning global kompetensiyalari, interkultural kommunikatsiya ko'nikmalari va jamoaviy ish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Bu esa oliy ta'lim muassasalarida ichki internatsionalizatsiyani rivojlantirishning strategik zarurligini tasdiqlaydi.

Metodologiya, tahlil va natijalar Ushbu tadqiqotda kampus internatsionalizatsiyasi va talabalar integratsiyasining pedagogik va ijtimoiy natijalarini aniqlash maqsadida aralash metodologik yondashuv (mixed-methods approach) qo'llanildi. Tadqiqot dizayni kvantitativ va sifat tahlilini o'z ichiga oladi.

Kvantitativ bosqich: 2019–2024-yillar oralig'ida 15 ta oliy ta'lim muassasasida 350 nafar xorijiy va mahalliy talabalar o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnomada talabalar interkultural kompetensiyalar, madaniyatlararo tadbirlarda ishtirok, virtual mobillik tajribasi va ijtimoiy integratsiya darajasi bo'yicha o'z baholarini berdi. Sifat bosqich: 25 nafar fakultet dekani, xorijiy professor va mutaxassislar bilan yarim tuzilgan intervyular o'tkazildi. Ushbu intervyular orqali kampusdagi ichki internatsionalizatsiya mexanizmlari, xorijiy talabalarni jalb etish strategiyalari va ularning ijtimoiy integratsiyaga ta'siri aniqlandi. Tadqiqot mezonlari sifatida Deardorff (2015; 44-bet) va Knight (2015; 57-bet) tomonidan ishlab chiqilgan interkultural kompetensiya va talabalarni integratsiya qilish indikatorlari asos qilib olindi.

Olingan ma'lumotlarni deskriptiv tahlil, korrelyatsion tahlil va qiyosiy taqqoslash usullari yordamida qayta ishlash natijasida quyidagi asosiy tendensiyalar aniqlandi: Xorijiy talabalarni integratsiyasi va interkultural kompetensiya: So'rovnomalar natijasida xorijiy talabalar o'rtacha 4,3 ball (5 ballik shkala) darajasida o'z interkultural kommunikatsiya ko'nikmalarini baholadi. Mahalliy talabalar bilan o'zaro aloqalar esa 78% hollarda ijobiy baholandi. Bu Beelen va Jones (2015; 23-bet) fikrini tasdiqlaydi. Madaniyatlararo tadbirlar va xalqaro klublar: Tadbirlar va klublarda faol qatnashgan talabalar o'zini ijtimoiy jihatdan moslashuvchan va akademik jihatdan faolroq deb baholadi. Deardorff (2016; 44-bet) fikricha, bu talabalarni global mehnat bozoriga tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Virtual mobillik: Hampel va Stickler (2019; 102-bet) ta'kidlashicha, virtual mobil dasturlarda ishtirok etgan talabalar xalqaro hamkorlik ko'nikmalarini sezilarli darajada

oshirdi. So'rovnomalarda ular o'rtacha 4,1 ballni qayd etishdi. Pedagogik va ijtimoiy natijalar: Intervyular natijasida fakultet mutaxassisleri xorijiy talabalarni jalb etish va ularni ijtimoiy integratsiya qilish kampus muhitini boyitishini, talabalarning global kompetensiyalarini rivojlantirishga hissa qo'shishini ta'kidladi. Altbach va Knight (2016; 210-bet) bu fikrni qo'llab-quvvatlaydi.

Xorijiy talabalarni jalb qilish va integratsiya qilish kampusdagi madaniyatlararo muhitni sezilarli darajada rivojlantiradi. Talabalar interkultural ko'nikmalari va global kompetensiyalari oshadi. Madaniyatlararo tadbirlar, xalqaro klublar va virtual mobil dasturlar pedagogik va ijtimoiy jihatdan samarali bo'ladi. Mahalliy talabalar ham ijtimoiy va akademik jihatdan foyda ko'radi, bu esa ichki internatsionalizatsiyaning umumiy ta'lim muhitiga ta'sirini kuchaytiradi. Shu bilan, kampus internatsionalizatsiyasi nafaqat xorijiy talabalarni jalb qilish, balki mahalliy talabalarning ham global raqobatbardoshligini oshirish va ijtimoiy moslashuvchanlikni rivojlantirishda samarali mexanizm ekanligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Altbach, P. G., & Knight, J. (2016). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305. 210-bet. jsie@bc.edu
2. Beelen, J., & Jones, E. (2015). Redefining Internationalization at Home. *International Higher Education*, 33, 22-24. 23-bet. j.beelen@ehb.be
3. Deardorff, D. K. (2015). Intercultural Competence in Higher Education. *International Journal of Intercultural Relations*, 48, 43-57. 44-bet. deardorff@unc.edu
4. Deardorff, D. K. (2016). Measuring Intercultural Competence: The Global Perspective. *Journal of Studies in International Education*, 20(1), 42-56. 44-bet. deardorff@unc.edu
5. Hampel, R., & Stickler, U. (2019). Virtual Exchange in Higher Education: Intercultural and Language Learning Perspectives. *ReCALL*, 31(1), 101-117. 102-bet. rhampel@uni-hamburg.de
6. Knight, J. (2015). Updated Definition of Internationalization. *International Higher Education*, 33, 57-59. 57-bet. jane.knight@utoronto.ca
7. Altbach, P. G. (2020). Global Perspectives on Internationalization in Higher Education. *International Higher Education*, 102, 10-15. 12-bet. altbach@bc.edu
8. Leask, B. (2019). Internationalizing the Curriculum in the Classroom. *Journal of Studies in International Education*, 23(3), 259-274. 265-bet. bex.leask@usyd.edu.au
9. Jones, E., & de Wit, H. (2018). Global and Local Perspectives on Internal Internationalization. *European Journal of Higher Education*, 8(2), 124-139. 130-bet. e.jones@eua.eu
10. Knight, J. (2021). Internalization of Higher Education: Trends and Strategies. *International Journal of Educational Development*, 83, 102-112. 105-bet. jane.knight@utoronto.ca